

מדרגת יעקב

שיחת הרה"ג זלמן ברוך מלמד לפרשת ויחי

- ♦ לחבר דברים לשורשם ♦ משמעות השם 'לוז' ♦ יעקב אבינו בחינה של 'כללי' ♦
- מידת האמת של יעקב ♦ לשקר אין קיום ♦ שלמות ימי יעקב ♦ התיקון במעשה
- יהודה ותמר ♦ להתבונן בעומק המאורעות ♦ תיקון המידות בסיס לקבלת

התורה

לחבר דברים לשורשם

סיימנו השבת את ספר בראשית, ספר האבות, ספר הבריאה. האבות נקראו 'ישרים', ובפרשה אחרונה אנחנו נפרדים מיעקב אבינו, בחיר האבות, יעקב אבינו איש האמת.

על הפסוק "וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל יוֹסֵף אֵל שְׂדֵי נְרָאָה אֵלֵי בְלוֹז בְּאַרְץ כְּנָעַן וַיְבָרֵךְ אֹתוֹ" (בראשית מח, ג). שואל בעל 'מאור ושמש', למה יעקב אומר "בלוז בארץ כנען", הרי יעקב קרא למקום הזה בית אל?

והוא שואל עוד, גם בפרשת וישלח כתוב: "וַיָּבֵא יַעֲקֹב לּוֹזָה אֲשֶׁר בְּאַרְץ כְּנָעַן הוּא בֵּית אֵל" (בראשית לה, ו). והרי בציווי הקב"ה לפני כן מוזכר השם בית אל "וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל יַעֲקֹב קוּם עֲלֵה בֵּית אֵל וְשֹׁב שָׁם" (בראשית לה, א), וגם יעקב אומר לבניו "וַנִּקְוָמָה וְנַעֲלֶה בֵּית אֵל" (בראשית לה, ג), ומדוע התורה מספרת שיעקב בא לזזה אשר בארץ כנען, מדוע מוזכר קודם השם לוז?

אלא כנראה שיש בשם הזה עניין מיוחד. אומר הבעל מאור ושמש - כתוב: "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה המוציא במספר צבאם לכלם בשם יקרא מרב אונים ואמין פח איש לא נעדר" (ישעיה מ, כו). בכל דבר שאנחנו רואים בבריאה, צריך לזכור מי ברא אלה, מה המקור של כל דבר ודבר בעולם. לכל דבר טוב שיש בעולם יש מקור עליון, והמקור העליון הוא המקור של הטוב. מה שמתגלה פה בעולם אלו רק ניצוצות, מהגדולה, הטוב, ההנאה והשלמות שיש במקור האלוהי. וצריך תמיד להתבונן "מי ברא אלה", מה מקור הדברים, לחבר את ההשתלשלות של הנבראים שהאדם פוגש, למקורם ולשורשם.

ה'מאור ושמש' ממשיל זאת למפה שבה מצוירות הארצות השונות, והערים הגדולות והקטנות. כמובן שכפר קטן כמעט לא נראה, על עיר יש נקודה מסוימת, עיר גדולה – נקודה מעט יותר גדולה, למדינה ציור עוד יותר גדול. אך כמובן שגודל המדינה אינה כגודלה במפה, אלא הציור שלה במפה מאוד מצומצם ביחס לגודלה האמיתי. אנו צריכים לדעת שהעולם הזה הוא מעין מפה, ציור מיניאטורי קטנטן שבעצם נמשך ממקור עליון גבוה מאוד, וכל הנאה שיש לאדם בעולם, אלו ניצוצות מההנאה הגדולה שיש למעלה. כשאדם יודע לחבר ולהבין שיש לכל דבר מקור ולדעת מי ברא אלה, כל ההסתכלות שלו על המציאות היא הסתכלות אחרת לגמרי. רוחב המבט שלו משתנה לחלוטין. מי שלא מחבר את זה ומסתכל על המציאות כמו שהיא, מצמצם את ההסתכלות שלו ולא רואה את הגודל של הדברים. "מי ברא אלה" 'אלה' ו'מי' ביחד זה שם א-להים (א-להים = אלה-מי: 86) כשיודעים מי ברא אלה - אז מופיע שם אלוהים.

לעיתים אנו משתמשים בשם אלוהים באופן אחר: "אלוהים אחרים". הסיבה לכך היא שמצד אחד השם הזה מקורו גבוה מעל גבוה, מקור כל הכוחות כולם, ומצד שני הוא משתלשל עד למקומות נמוכים מאוד, ומופיע בכוחות קטנטנים מצומצמים נפרדים, עד שהוא מופיע בצורה מחולקת וקטועה, שהיא צורה מזויפת והיא אלוהים אחרים. 'הטבע' גימטריא 'אלהים' - זאת אומרת, לפעמים מצמצמים את ההסתכלות ורואים את הטבע בלי לראות את מקורו העליון, אז רואים באופן של דינים, באופן מצומצם. צריך לדעת לחבר אל המקור.

ה'מאור ושמש' מוסיף עוד רמז, 'מי' בגימטריא חמישים, שזה יובל. יובל זו מדרגה גבוהה ועליונה מאוד, שיא הזמנים. פעם בחמישים שנה מופיעה שנה מיוחדת ועליונה, כעין דוגמא של מעלה. למעלה גם יש בחינה עליונה מאוד. יובל זה שחרור, חופש, יציאה מהמצרים והתרחבות לחופש הגבוה והעליון. לכך מרמזת המילה 'מי', על המקור העליון הגבוה של היובל שהוא מדרגה פנימית רוחנית, ספירה עליונה מאוד שממנה נמשכת כל המציאות. כל מה שאנחנו פוגשים במציאות, נמשך מהמקור העליון, 'מי' זה מרמז על העולם הבא - העולם העליון. הגמרא בכתובות (קד.) מספרת על רבינו הקדוש:

בשעת פטירתו של רבי, זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה, ואמר: ריבונו של עולם, גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה ולא נהניתי אפילו באצבע קטנה.

רבי היה עשיר גדול ועליו מסופר שלא פסק משולחנו לא צנון לא חזרת ולא קישות במשך כל השנה. ורבי אומר על עצמו שהוא לא נהנה מהעולם הזה אפילו באצבע קטנה. רבי היה קדוש. הוא היה רב'ה עשה מופתים. הגמרא (כתובות קג.) מספרת שלפני פטירתו ביקש להשאיר את הנר דולק ואת מיטתו מוצעת בליל שבת, וכל ערב שבת אחרי שהוא נפטר, היה בא לעשות קידוש. עד שפעם בערב שבת אחד, השכנה דפקה על הדלת, והעוזרת שם אמרה, עכשיו רבי נמצא פה, אל תיכנסי. רבי ראה שהמופת התגלה, אז הוא לא בא יותר. הוא לא רצה לפגוע בתלמידי חכמים אחרים שהם לא מופיעים, שיחשבו שהם פחות ממנו. הוא היה עניו. משמת רבי בטלה ענווה (סוטה מט:).

למה רבי התכוון שאמר שלא נהנה - הכוונה היא שלא ראה את העולם הזה נפרד מהעולם הבא. הוא לא ראה את ההנאות שיש כאן כהנאות גשמיות, אלא הן הופעה של רצון ה' וטובו, של התענוגים העליונים שהקב"ה משפיע על העולם. הוא חיבר את כל המציאות עם מקורה העליון. ורבינו הקדוש, רבי, היה ניצוץ מיעקב אבינו. כפי שאומרים חז"ל (ירושלמי כלאים פרק ט הלכה ג) שרבי חי

בשבע עשרה השנים האחרונות בציפורי, ואמר על עצמו: "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה" - "ויחי יהודה בציפורי שבע עשרה שנה".

משמעות השם 'לוז'

אם רבי היה במדרגה כזו שלא נהנה מהעולם הזה, יעקב אבינו שהוא המקור, בוודאי שהיה במדרגה עליונה מאוד. זה מה שמרמז השם לוז. חז"ל אומרים שהלוז היא עצם מיוחדת שיש באדם שאינה מתכלה. לאחר החיים, כשאדם נפטר לבית עולמו, לאט מתפוררות כל העצמות. כמו שהגר"א אומר על המשל של העצמות המפוזרות בגלות שבדור שלנו אפילו אין עצמות רק עפר, לא נשאר דבר. הגוף של האדם כלה ולא נשאר שום דבר חוץ מעצם הלוז שנשארת באדם וממנה אחר כך התחייה מחדש. זאת אומרת, שהלוז מרמז על משהו נצחי ועליון. העצם הזו היא מדרגה מיוחדת, היא לא נהנתה מאכילת עץ הדעת של אדם הראשון, משום שאדם אכל מעץ הדעת ביום השישי, והעצם הזו נוצרה מהאכילה של מלווה מלכה במוצאי השבת. אז כאן אנשי לוז, אנשי בית אל, צריכים מאוד להדר בעניין הזה של סעודת מלווה מלכה, זה שייך למקום הזה, ללוז.

על כל פנים, העצם הזו היא עצם נצחית היא נקראת לוז וזו הכוונה של "וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל יוֹסֵף אֶל שְׂדֵי נְרָאָה אֵלַי בְּלוֹז" "וַיָּבֵא יַעֲקֹב לּוֹזָה" לא בא רק אל המקום הזה, אלא בא אל המדרגה העליונה הזאת של ההתחברות אל הנצח, אל הגודל. חיבר את כל מה שהוא פגש בעולם אל השורש והמקור שלו. כל דבר בעולם הוא זמני וחולף, אך המקור שלו הוא נצחי.

יעקב אבינו בחינה של 'כלל'

כך אומרים חז"ל במסכת תענית (ה):

אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן: יעקב אבינו לא מת. אמר ליה: וכי בכדי ספדו ספדניא, וחנטו חנטיא וקברו קברייא?

שואלת הגמרא: איך אפשר לומר שלא מת, הרי חנטו והספידו אותו?

אמר ליה: מקרא אני דורש, שנאמר: "וְאַתָּה אֵל תִּירָא עֲבָדֵי יַעֲקֹב נְאֻם ה' וְאֵל תַּחַת יִשְׂרָאֵל כִּי הִנְנִי מוֹשִׁיעַךְ מִרְחוֹק וְאֵת זֶרְעֶךָ מֵאֶרֶץ שְׁבָיִם" (ירמיהו ל, י), מקיש הוא לזרעו, מה זרעו בחיים - אף הוא בחיים.

עומק כוונתה של הגמרא הזו שכל צאצאיו של יעקב אבינו זרע קודש, כולם ממשיכים בדרכו. יעקב אבינו אבי האומה הוא לא איש פרטי. שמו נקרא 'ישראל', עם ישראל נקרא בשם ישראל, עם יעקב. כלומר יעקב הוא בחינה של כלל ולכן יעקב אבינו לא מת.

גם אצל שרה אמנו אנחנו פוגשים בחינה של כלל. הגמרא במסכת ראש השנה (לב:) אומרת שבפסוקים של זכרונות צריכים להגיד רק זכרונות של ציבור ולא זכרונות פרטיים. אבל אפשר לומר את הפסוק "וה' פקד את שרה", מפני ששרה אינה אדם פרטי אלא אֵם האומה, "כיון דאתו רבים מינה, כרבים דמיא". לשרה יש בחינה של כלליות.

המשך חכמה שואל: "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה" מדוע כתוב "ויחי יעקב בארץ מצרים" הרי יעקב היה בארץ גושן, ללמדך שכשנפטר יעקב, כאילו נפטר לכל מצרים, כל מצרים הרגישו את חסרונו.

כך נאמר על שרה, "ותמת שרה בקרית ארבע הוא חברון בארץ כנען" (בראשית כג, א-ב). וקשה: אם אומרים קריית ארבע אנו כבר יודעים שזה בארץ כנען, אלא ללמדך שכל ארץ כנען הרגישה את חסרונה, כיוון שהיא אדם כללי.

יעקב אבינו אבי האומה, יעקב אבינו לא מת, מה זרעו בחיים אף הוא בחיים. כלומר, כאשר זרעו של האדם ממשיך אותו ללא שינוי, זה כאילו הוא חי.

כשהרב צבי יהודה נפטר, אמרו בהספדים שכאילו עכשיו נפטר אביו, הרב. כל עוד שהרב צבי יהודה חי, היה המשך לרב, כאילו הרב נמצא.

השבוע בעשרה בטבת, הזכרנו שבט' בטבת נפטר עזרא, שהיה בסוף תקופת הנביאים. כולם שואלים מדוע דווקא עזרא נזכר, הרי הרבה נביאים וגדולים בדורות רבים נפטרו, ולא נזכר שעשו דבר מיוחד ביום פטירתם.

יש מפרשים שכל עוד הנבואה נמשכת, זה המשך התורה שבכתב. התורה נמשכת עד מלאכי, עד עזרא, וכשהוא נפטר כאילו פסקה המשכייתה של התורה שבכתב. מצב כזה של סיום ומעבר לשלב חדש, יש לציין אותו. אז יעקב אבינו לא מת מה זרעו בחיים אף הוא בחיים. עם ישראל חי, עם ישראל ממשיך, עם ישראל חי זה יעקב, יעקב זה ישראל. עם ישראל חי.

מידת האמת של יעקב

מה עניינו המיוחד של יעקב - יעקב הוא מידת האמת. "שפת אמת תכון לעד ועד ארגיעה לשון שקר" (משלי יב, יט). השקר מחזיק מעמד רגע ואחר כך מתבטל.

פעם שמעתי מהרב פישר אומר שהשקר לא מחזיק מעמד אבל השקרנים כל פעם ממציאים שקר אחר. לשקר אין לו קיום, והאמת קיימת לעד. שפת אמת תיכון לעד. הרבה תורות, השקפות ואמונות חלפו במשך הדורות, והתורה שלנו, תורת אמת, מתקיימת ונמשכת כל הדורות ללא שינוי כי היא אמת. האמת קיימת, יעקב אבינו הוא איש האמת, הוא נקרא ישורון, ישר.

המהר"ל מסביר את הדברים הללו בפירושו גור אריה על הפרשה. המהר"ל אומר שיעקב נקרא ישורון, ישר. זו בעצם מידתו - אמצעית. אברהם אבינו מידתו הייתה מידת האהבה - ימין. יצחק - מידתו מידת הגבורה, 'פחד יצחק' - שמאל. יעקב משלב את שתי המידות האלה יחד, אמצע. לקצוות תמיד יש קצה, לאמצע אין קצה, האמצע תמידי ונמשך. האמת היא מוחלטת אין לה סוף אלא היא נמשכת ונמשכת. לכן חכמים מספרים לנו שבעיר לוז היו חיים הרבה שנים ומאריכים ימים מאוד. הזקנים שכבר היו שבעים מהחיים בעולם הזה, לא יכלו ליפטר מן העולם כי זה מקום של חיים. היו מוציאים אותם מחוץ לעיר כדי שיוכלו לסיים את החיים. הגמרא במסכת סנהדרין (צז). מספרת:

אמר רבא: מריש הוה אמינא ליכא קושטא בעלמא. אמר לי ההוא מרבנן ורב טבות שמיה, ואמרי לה רב טביומי שמיה: דאי הוו יהבי ליה כל חללי דעלמא לא הוה משני בדיבוריה.

גם אם היו נותנים לו את כל חלל העולם לא היה משקר.

זימנא חדא איקלעי להווא אתרא, וקושטא שמיה, ולא הוו משני בדיבורייהו, ולא הוה מיית איניש מהתם בלא זימניה. נסיבי איתתא מינהון, והוו לי תרתין בנין מינה. יומא חד הוה יתבא דביתהו וקא חייפא רישה אתאי שיבבתה טרפא אדשא. סבר: לאו אורח ארעא, אמר לה: ליתא הכא. שכיבו ליה תרתין בנין. אתו אינשי דאתרא לקמיה, אמרו ליה: מאי האי? אמר להו: הכי הוה מעשה. אמרו ליה: במטותא מינך, פוק מאתרין, ולא תגרי בהו מותנא בהנך אינשי.

הרב נקלע פעם למקום בשם קושטא ששם אנשים לא היו מתים טרם זמנם, התחתן עם אישה ונולדו לו שני ילדים. יום אחד אשתו עסקה בדברים שבצניעות, חפפה את ראשה, והשכנה דפקה על הדלת, אז בעלה אמר לה שהיא לא נמצאת, לא רצה להגיד במה היא עוסקת. זה שקר. אז מתו שני הילדים שלו. באו כל אנשי עירו ואמרו מה עשית, בעיר הזו אף פעם לא מתים אנשים טרם זמנם, סיפר להם את המעשה הזה. אמרו לו: צא מכאן, פה בעיר לא משקרים. קלקלת לנו את כל הסדר שלנו - "פוק מאתרין" לא תגרום לנו מיתה בעיר הזו, עיר שאנשים מדברים בה אמת ולא משנים בדיבורם - לכן הם קיימים.

האמת היא מוחלטת. יעקב הוא איש האמת, והאמת קיימת לעד, ולכן יעקב אבינו לא מת. "שפת אמת תיכון לעד" זה עניינו של יעקב, עניינם של ישראל. עם ישראל חי וקיים, עם ישראל נושא את דבר האמת האלוקית בעולם ולכן קיומו הוא נצחי.

לשקר אין קיום

המהר"ל מביא שם (נתיבות עולם נתיב האמת פרק ב') מדרש נוסף בעניין השקר. כשבאו אל נח להיכנס לתיבה, בא השקר ואמר: אני רוצה להיכנס לתיבה. אמר לו נח: כאן נכנסים זוגות זוגות, תביא בת זוג ואז תוכל להיכנס לתיבה. השקר מצא את מידת הפחתא, זו המידה שהורסת הכול. אמר לה: את רוצה להיות בת

זוג שלי שנוכל להיכנס לתיבה בזמן המבול? אמרה לו: בסדר, בתנאי שכל מה שאתה מכניס אתה נותן לי. הסכים. נכנסו לתיבה. אחרי המבול יצאו מהתיבה בני הזוג, ויש הסכם ביניהם שכל מה שהוא מכניס הוא נותן לה. השקר אוסף דברים בשקר ונותן לה, ואחרי כמה זמן הוא שואל: מה עם כל מה שאספתי. אמרה הפחתא: אני הורסת הכול. זו התכונה שלי. המדרש רוצה לומר שבת הזוג של השקר היא הפחתא שהורסת הכול, אין קיום לשקר. האמת היא תכון לעד, זה עניינו של יעקב.

שלמות ימי יעקב

על הפסוק "וַיִּקְרְבוּ יָמֵי יִשְׂרָאֵל לְמוֹת וַיִּקְרָא לְבָנוֹ לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ אִם נָא מִצְאֲתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ שִׁים נָא יָדְךָ תַּחַת יְרֵכִי וְעֲשִׂיתָ עִמָּדֵי חֶסֶד וְאַמֶּת אֵל נָא תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרַיִם" (בראשית מז, כט). שואל אור החיים: מניין יודע יעקב שימיו קרבים. מבאר 'אור החיים' על פי האר"י ז"ל, שלכל אדם בכל יום בחייו יש תפקיד לטפל בניצוץ אחד מהנשמה שלו. כמספר ימי האדם כך מספר הניצוצות שיש לאדם לתקן, ובכל יום אם נוהג בו כפי הסדר הראוי ועושה את הדברים הנכונים ומקיים את המצוות, הוא מזכך ומלטש את הניצוץ שבאותו יום, ובחילה עולה אותו הניצוץ למעלה. אם חלילה וחס הוא לא תיקן אותו מספיק, או חלילה קלקל, עדיין הקב"ה בחסדו נותן אפשרות להעלות הניצוץ ולתקן אותו על ידי תשובה. ועוד מחסדי ה' שאם עשה מעשים טובים והעלה הניצוץ למעלה, כבר אי אפשר לקלקל אותו.

אור החיים מבאר שהסבר זה נותן תשובה לשאלה מדוע בדורות הראשונים חיו הרבה שנים, תשע מאות ושלשים שנה כאדם הראשון, וחלק שמונה מאות שנה, שבע מאות שנה, ועתה נצטמצמו מאד שנות החיים למאה ועשרים שנה, מאה שנה, שבעים ושמונים שנה.

ממשיל אור החיים למלך שנתן לעבדיו יהלומים לצחצחם ולשפרם ונתן להם כמויות גדולות, לדוגמה שלוש מאות אלף. עבר זמן, הזמין אותם המלך ושאל האם ביצעו את העבודה שהטיל עליהם. התברר שהם לא עשו את העבודה, מפני שהיה להם יותר מדי, אז המלך הביא מבול והצית אש בכל העבדים ואחר כך

הקים את בניהם תחתם, והפעם נתן להם כמות קטנה יותר כדי שיוכלו לטפל ביהלומים לנקותם וללטשם כמו שצריך. כיוון שאצל דורות הראשונים, כמות היהלומים גרמה להם שזלזלו בעבודה, אז הוא צמצם ונתן לכל עבד ארבעים אלף, שלושים אלף ימים או עשרים וחמש אלף ימים, שאלו שבעים שנה, כדי שיצליחו במשימה, ובכל יום ויום יש יהלום שצריך ללטשו ולהבריקו ואז הוא עולה למעלה.

וכך הוא מסביר את הפסוק על יעקב אבינו: "וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לְמוֹת", יעקב מרגיש שהחיים מצטמצמים, שהשלים חלק גדול מהתיקון, ויש לו מעט יהלומים שעוד צריך להבריק וללטש. אור החיים רוצה ללמד אותנו, שכל יום ויום יש ניצוץ נשמתי באדם, ובכל יום צריך ללטש את הניצוץ השייך לאותו יום. העבודה ללטש את היהלום לוקחת יום שלם, ומחר יש עבודה אחרת, יהלום אחר. בכל יום אסור לאבד את העבודה על היהלום שלו.

מסביר 'אור החיים' - "ויקרבו ימי ישראל למוות..." כל הימים אצלו היו מלוטשים, הוא בא עם כל הימים. כמו שחז"ל אומרים לנו על אברהם אבינו. אותו דבר יעקב אבינו. כל יום ויום הוא בא אתו, בא עם כל הימים יחד, כי בכל יום ויום עשה את עבודת ה' השייכת לאותו היום, להבריק את הניצוץ הנשמתי ששייך לאותו יום.

התיקון העמוק במעשה יהודה ותמר

נביא עוד נקודה מדברי אור החיים, שיש בה לימוד גדול. על הפסוק: "גֹּר אֲרִיָּה יְהוּדָה מְטָרָף בְּנֵי עֲלִית פָּרַע רָבֵץ כְּאֲרִיָּה וּכְלָבִיא מִי יְקִימְנוּ" (בראשית מט, ט), שואל אור החיים מדוע יהודה נקרא גור, הרי לאחר שנהיה אריה צריכים לקרוא לו אריה.

צריך לדעת למה הוצרך להזכיר זמן היותו גור? או צריך לדעת אומרו "מטרף בני עלית". ורז"ל אמרו שעל אומרו "טורף טורף" אומר לו: בני עלית פירוש סילקת עצמך.

אור החיים מקדים תחילה הקדמה שקשורה בהתבוננות פנימית, אלו דברים שאור החיים חוזר עליהם הרבה פעמים. לכל אדם שנברא יש את אביו ואמו והקב"ה ששותפים ביצירתו. אדם הראשון נברא על ידי ריבונו של עולם בלבד. בריאה מושלמת. כולו היה קודש. כשאדם חטא, התפוצצו הקדושות שהיו באדם הראשון ונתפזרו בכל העולם, גם במקומות מקולקלים ומגושמים מאוד, מקומות מזהמים רוחנית. מאז ועד הגאולה, העבודה של עם ישראל היא להחזיר את הניצוצות בחזרה אל שורשם ואל מקורם. זו גם סיבת הגלות, ישראל התפזרו בארבע כנפות הארץ כדי ללקט את הניצוצות המפוזרים שנשבו על ידי הטומאה.

לפעמים כדי להוציא ניצוץ קדוש שנמצא בעמקי הטומאה אין ברירה אלא לחזור לעמקי הטומאה, לעשות משהו מקולקל אבל לא ברצון. אור החיים נותן דוגמא שמובאת בזוהר: "ותדבק נפשו בדינה בת יעקב" - שכך דבקה נפשו בדינה בת יעקב ונפש דינה שאבה הקדושה ממנו. היה בו ניצוץ של קדושה שנכנס בתוך הקלקולים האלה של שכס, ודינה העלתה אותו. המקובלים אומרים שהנפש הזאת אחר כך הופיעה ברבי חנניה בן תרדיון. יש בזה רמז, כתוב: "ארץ רחבת ידיים" 'רחבת' - ראשי תיבות ר' חנניה בן תרדיון. אלו דברים עמוקים. לפעמים רק על ידי הקלקול אפשר להוציא את הניצוץ של הקדושה. זו כמובן לא הייתה הכוונה של דינה, אבל על כל פנים היה כאן איזה תיקון. לפעמים יש מפגש של אדם קדוש עם דבר של טומאה, זה נעשה שלא ברצון אבל זה קורה, ומתברר שיש תפקיד גדול שמתמלא כאן, שאנחנו בכלל לא משערים אותו.

כך אור החיים מסביר שהיה אצל מואב. ממואב יצאה רות המואביה, ואבי מואב זה לוט שהוא בא על בנותיו. אין דבר יותר גרוע ואיום מזה ומתוך זה אחר כך נתגלגל ונשתלשל שהופיעה מלכות בית דוד. אנחנו לא יודעים איך הדברים מתגלגלים, על כל פנים הייתה בלוט איזו גדלות ושייכות לאברהם אבינו. והיה צריך איזה תהליך של קלקול שדווקא הקלקול הזה הוא בסופו של דבר שיוציא את הכוח הקדוש ממקומו, מתוך הקליפה שהוא היה מכוסה בה.

מוסיף 'אור החיים' שזה התהליך של הגרים שבמשך הדורות התגיירו. גרים שהיו קדושי עליון, כשמעיה ואבטליון. הפוסקים שואלים: איך יכול להיות נשיא גר, הרי לא ממנים גרים להיות דיינים. זה נושא בפני עצמו. על כל פנים, היו גרים רבים, אונקלוס הגר, רבי עקיבא מקורו בן גרים, רבי מאיר וכדומה. אלו ניצוצות קדושה שהיו מפוזרים בתוך העמים וחזרו לישראל. בדורות הראשונים היו נשמות גדולות שחזרו, בדורות האחרונים אומר אור החיים שאנחנו בבחינת עקבים. הדורות הראשונים - ראש ושאר האיברים, עקבתא דמשיחא זה הדורות האחרונים.

זה מה שקרה עם יהודה ותמר. "מטרף בני עלית", יהודה היה בהתחלה גור, רק אחיו הודו לו, והקב"ה גלגל שתהיה פעולה גדולה שעל ידה יהיה לו תיקון. חז"ל אומרים לנו שהתגבר בו יצר הרע מאוד, הוא כביכול לא יכול היה להתגבר ובא אל הקדשה, אבל מזה יצא תיקון גדול, שאחר כך נמשכה מלכות בית דוד. היה מעשה כזה לא טוב אבל יש כאן תהליך. הטומאה מחזיקה את ניצוצות הקודש בכוח גדול, אבל כשהיא פוגשת משהו שהוא מקולקל אז היא לא כל כך מתנגדת, ובינתיים אפשר לחזור לתוך הטומאה ולהוציא ממנה את הקדושה. זאת אומרת, צריך להיות תהליך כזה מורכב, שבעצם הוא לא טוב אבל הוא מאפשר את השאיבה של הקודש מתוך הטומאה, והדברים מתוקנים. וכך באמצעות מעשה תמר נולדו הבנים שמהם תהיה המלכות לדורות. יהודה בהתחלה היה מנהיג של האחים שלו, ואחר כך נהיה מלך של הדורות הבאים.

להתבונן בעומק המאורעות

לפעמים אנחנו רואים מאורעות שאנחנו לא מבינים, ואנחנו שואלים על הדברים הללו למה זה מתרחש. ואז מתברר שיש עוד תהליכים שאנחנו לא מבינים. יש דברים נסתרים. חז"ל אומרים לנו שגלות מצרים היא תיקון של דברים עתיקים מאוד. אדם סובל איזו צרה והוא לא יודע למה היא באה אליו. יכול להיות שהוא עושה עכשיו תיקון גדול לאיזו בעיה שהייתה בדור קודם, או בדורות קודמים. הוא לא מודע לזה. צריך לדעת שכל דבר שמתרחש לאדם יש בו דברים עמוקים, וצריך לקבל כל דבר באהבה. לדעת שעכשיו יש לי איזה תפקיד להתמודד עם בעיה, לא ידוע למה היא באה אלי. כנראה שיש לי את

הכוח להוציא איזה דבר גדול וטוב. מכל נפילה אפשר בדיעבד להגיד שאני צריך להוציא מכאן דברים גדולים. אדם צריך להשתדל שלא ליפול כמובן אבל לדעת מכל דבר לקום בקימה גדולה, כי בדיעבד אפשר לעשות מכל ירידה עלייה מאוד גדולה.

תיקון המידות בסיס לקבלת התורה

אנחנו נפרדים מספר בראשית, ספר הבריאה, ספר הישר. חז"ל אמרו לנו: דרך ארץ קדמה לתורה. ספר שמות הוא ספר של מתן תורה. ומקודם צריך לתקן את המידות. אי אפשר לקבל תורה בלי מידות ישרות. לכן צריך מאוד לעבוד על המידות. אנחנו בני הישיבה עוסקים בתורה ומתקדמים כל הזמן במעלות התורה, צריכים לזכור את הדבר הזה. חייבים כל הזמן להשתפר במידות, ולקבל את הברכה שבירך יעקב אבינו את אפרים ומנשה "בך יברך ישראל", הפירוש הוא שכל הרואים יברכו את הבנים שלהם - תהיה כאפרים ומנשה. למה יברכו שיהיו כאפרים ומנשה - אפרים ומנשה היו כל כך מיוחדים שכל אחד אמר שהוא רוצה בנים כמו אפרים ומנשה. היו להם מידות טובות, התנהגות יפה, רוחנית, ערכית, היו אנשים איכותיים מאוד, הלוואי שאתה תהיה כמוהם. כל אחד אומר לבן שלו: 'תהיה כזה שכולם ירצו להיות כמוך'. זאת אומרת, כל אדם צריך לשאוף להיות כזה, שכולם ירצו להיות כמוהו. להיות לדוגמא, לחשוב איך אני מתנהג יפה, שיגידו אני רוצה להידמות לו אני רוצה ללמוד ממנו, ולהיות כמוהו. הברכה הזו יעקב מברך את הנכדים שלו ובעצם מתכוון לכל הדורות כולם. וכולנו צריכים לשאוף להיות כאלה אנשים שרוצים להידמות להם. אם אנחנו נהיה כאלה - אנשים ירצו להיות כמונו ולהידמות לנו - העולם ישתנה. אז יהיה קידוש ה', אנשים ירצו להיות בני תורה, להיות בעלי מידות, וכך מקרבים את הגאולה.

השיחה נמסרה בשנת התשפ"ב

לקבלת שיחה שבועית במייל או בווטסאפ,

שלחו הודעה לכתובת bogrim@yeshiva.org.il, או למספר 0547881227

ניתן לצפות בשיחה באתר ישיבה - www.yeshiva.org.il

השיחה השבועית משודרת בשידור חי במוצאי שבת, כשעה לאחר צאת השבת

ניתן להאזין בשידור חי גם דרך חיוג לטלפון 02-6643149 שלוחה 11